

LV

LV

LV

EIROPAS KOMISIJA

Briselē, 15.11.2010
COM(2010) 636 galīgā redakcija

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

**Eiropas stratēģija invaliditātes jomā (2010–2020);
atjaunināta apņemšanās veidot Eiropu bez šķēršļiem**

{SEC(2010) 1323}

{SEC(2010) 1324}

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

**Eiropas stratēģija invaliditātes jomā (2010–2020);
atjaunināta apņemšanās veidot Eiropu bez šķēršļiem**

SATURS

1.	Ievads	3
2.	Mērķi un darbības	4
2.1.	Rīcības jomas	5
2.2.	Stratēģijas īstenošana	9
3.	Secinājums	11

1. IEVADS

Eiropas Savienībā (ES) katrai sestajai personai ir viegla līdz smaga invaliditāte¹; pavisam ir apmēram 80 miljonu personu, kurām vides un attieksmes šķēršļi liedz pilnvērtīgi iesaistīties sabiedrībā un ekonomikā. Tā kā darba iespējas ir ierobežotas, personu ar invaliditāti nabadzība vidējo² līmeni pārsniedz 70 %.

Vairāk nekā trešdaļai personu vecumā virs 75 gadiem ir invaliditāte, kas tās zināmā mērā ierobežo, un vairāk nekā 20 % no tām ir būtiski ierobežotas³. Turklāt ES sabiedrībai novecojot, šie skaitļi palielinās.

ES un tās dalībvalstīm ir plašas pilnvaras uzlabot personu ar invaliditāti sociālo un ekonomisko stāvokli.

- ES Pamattiesību hartas (Harta) 1. pantā noteikts: „Cilvēka cieņa ir neaizskarama. Tā ir jārespektē un jāaizsargā.” 26. pants nosaka: „Savienība atzīst un ievēro invalīdu tiesības izmantot pasākumus, kas paredzēti, lai nodrošinātu viņu neatkarību, sociālo un profesionālo integrāciju un dalību sabiedrības dzīvē.” Turklāt 21. pants aizliedz jebkāda veida diskrimināciju invaliditātes dēļ.
- Līgums par ES darbību (LESD) pieprasa, ka Savienība, nosakot un īstenojot savu politiku un darbības, apkaro diskrimināciju invaliditātes dēļ (10. pants) un piešķir Savienībai pilnvaras pieņemt tiesību aktus, lai cīnītos pret šādu diskrimināciju (19. pants).
- Drīzumā visā ES⁴ stāsies spēkā Apvienoto Nāciju Organizācijas konvencija „Par personu ar invaliditāti tiesībām” (ANO Konvencija), kas cilvēktiesību jomā ir pirmais juridiski saistošais instruments, kura līgumslēdzējas valstis puses ir ES un tās dalībvalstis. ANO konvencija pieprasa līgumslēdzējas puses aizsargāt un nodrošināt visas personu ar invaliditāti cilvēktiesības un pamatbrīvības.

Saskaņā ar ANO konvenciju personas ar invaliditāti ir personas, kurām ir ilgstoši fiziski, garīgi, intelektuāli vai maņu orgānu traucējumi, kas mijiedarbībā ar dažādiem šķēršļiem var apgrūtināt minēto personu pilnvērtīgu un efektīvu līdzdalību sabiedrības dzīvē vienlīdzīgi ar pārējiem.

Lai panāktu, ka Eiropā šķēršļu vairs nav, Komisija sadarbībā ar dalībvalstīm turpinās Eiropas Parlamenta un Padomes rezolūcijās⁵ izklāstīto. Šī stratēģija liek pamatus Eiropas mēroga rīcībai, lai, to papildinot ar valsts mēroga rīcību, risinātu dažādās problēmas, ar kurām saskaras vīrieši, sievietes un bērni ar invaliditāti.

¹ EU Labour Force Survey ad hoc module on employment of disabled people (*LFS AHM*), 2002.

² ES Statistika par ienākumiem un dzīves apstākļiem (EU-SILC), 2004.

³ LFS AHM un EU-SILC 2007.

⁴ Vienošanās panākta 2007. gadā un to parakstījušas visas dalībvalstis un ES; līdz 2010. gada oktobrim ratificējušas 16 dalībvalstis (BE, CZ, DK, DE, ES, FR, IT, LV, LT, HU, AT, PT, SI, SK, SE, UK), pārējās vēl to dara. Eiropas Savienībai ANO Konvencija būs saistoša un būs daļa no ES tiesiskās kārtības.

⁵ Padomes Rezolūcijas (SOC 375, 2.6.2010.) un Eiropas Parlamenta Rezolūcija B6-0194/2009, P6_TA(2009)0334.

Lai ar Eiropas Savienības stratēģiju *Eiropa 2020*⁶ izdotos panākt gudru, ilgtspējīgu un integrējošu izaugsmi, ir ļoti svarīgi, ka visas personas ar invaliditāti būtu ekonomiski un sociāli aktīvas. Ja veido sabiedrību, kurā var iekļauties visi, tad tiek radītas tirgus iespējas un veicināta inovācija. Tādēļ, ka pieprasījumu rada patērētāji, kuri noveco un kuru skaits palielinās, ir vērā ņemami saimnieciski apsvērumi par labu tam, lai pakalpojumi un produkti būtu pieejami visiem. Piemēram, atbalsta ierīču tirgus (vērtība pārsniedz aptuveni 30 miljardus eiro⁷ gadā) ES ir joprojām sadrumstalots, un ierīces ir dārgas. Personu ar invaliditāti vajadzībām neatbilst nedz politika un tiesiskais regulējums, nedz produktu un pakalpojumu izstrāde. Daudzas preces un pakalpojumi, kā arī lielākā daļa radītās vides, joprojām ir nepietiekami pieejami.

Ekonomikas lejupslīde personu ar invaliditāti stāvokli ietekmēja nelabvēlīgi, prasot rīkoties vēl jo steidzīgāk. Šīs stratēģijas mērķis ir uzlabot personu dzīvi, kā arī sabiedrībai un ekonomikai sniegt lielākas priekšrocības, rūpniecību un pārvaldi lieki nenoslogojot.

2. MĒRĶI UN DARBĪBAS

Kopumā šīs stratēģijas mērķis ir dot iespēju personām ar invaliditāti pilnībā izmantot savas tiesības, kā arī priekšrocības, kuras sniedz piedalīšanās sabiedrībā un Eiropas ekonomikā, sevišķi vienotajā tirgū. Lai to sasniegtu un nodrošinātu ANO Konvencijas īstenošanu visā ES, nepieciešama konsekventa rīcība. Šī stratēģija nosauc ES mēroga darbības, kuras papildinās valsts mēroga darbības, un tā nosaka mehānismus⁸, kas nepieciešami, lai ES līmenī (ieskaitot ES iestāžu līmenī) ANO Konvenciju īstenotu. Stratēģijā paskaidrots, kā nepieciešams atbalstīt finansējuma sniegšanu, pētniecību, izpratnes veicināšanu, statistiku un datu vākšanu.

Stratēģijas uzmanības lokā ir šķēršļu izskaušana⁹. Komisija ir nosaukusi astoņas svarīgākās rīcības jomas: **pieejamība, līdzdalība, līdztiesība, nodarbinātība, izglītība un apmācība, sociālā aizsardzība, veselība un pasākumi ārējās darbības jomā**. Nosaukta katras jomas pamatrīcība, bet lodziņā izcelts visas Eiropas Savienības mēroga mērķis. Minētās rīcības jomas izraudzījās, jo tām ir potenciāls palīdzēt sasniegt vispārīgos stratēģijas un ANO Konvencijas, saistīto ES iestāžu un Eiropas Padomes stratēģisko dokumentu mērķus, kā arī ES Rīcības plāna rezultātus invaliditātes jomā 2003.–2010. gadam, un apspriežu mērķus starp dalībvalstīm, ieinteresētajām personām un vispārējo sabiedrību. Norāde uz valsts rīcību sniegta tālab, lai drīzāk papildinātu ES mēroga rīcību, nevis aptvertu visas nacionālās saistības, kas izriet no ANO Konvencijas. Komisija ar stratēģiju *Eiropa 2020*, savām pamatiniciatīvām un vienotā tirgus aktivizēšanu arī risinās personu ar invaliditāti stāvokli.

⁶ COM(2010) 2020.

⁷ Deloitte & Touche, Access to Assistive Technology in the EU, 2003, un BCC Research, 2008.

⁸ ANO Konvencijas 33. pants.

⁹ 91 % uzskata, ka vairāk naudas jāiegulda, lai likvidētu fiziskus šķēršļus, kas apgrūtina personas ar invaliditāti (2006. gada Eurobarometrs).

2.1. Rīcības jomas

1. — Pieejamība

Pieejamība nozīmē to, ka personām ar invaliditāti ir jānodrošina vienlīdzīga pieeja fiziskajai videi, transportam, informācijas un sakaru tehnoloģijām un sistēmām (*ICT*) un pārējām iekārtām un pakalpojumiem. Visās nosauktajās jomās vēl ir lieli šķēršļi. Piemēram, ES 27 valstīs vidēji tikai 5 % no sabiedriskām tīmekļa vietnēm atbilst tīmekļa pieejamības standartiem, lai gan daļēji pieejamas ir vairāk vietņu. Daudzas televīzijas raidsabiedrības joprojām nodrošina dažus raidījumus ar subtitriem un audioaprakstu¹⁰.

Lai varētu iesaistīties sabiedrībā un ekonomikā, nepieciešams nodrošināt to pieejamību, bet Eiropas Savienībā vēl tāls ceļš ejams, lai to sasniegtu. Komisija ierosina likumdošanas ceļā un citiem līdzekļiem, piemēram, standartizāciju, saderībā ar tādām pamatiniciatīvām kā digitalizācijas programma un „Novatorisma savienība” optimizēt pieeju apbūvētajai videi, transportam un *ICT*. Uz lietpratīga regulējuma principu pamata tā izpētīs, kādas priekšrocības ir regulējošu pasākumu pieņemšanai, lai nodrošinātu produktu un pakalpojumu pieejamību, ieskaitot pasākumus, kas vajadzīgi, lai publisko iepirkumu izmantotu biežāk (kas Amerikas Savienotajās Valstīs¹¹ izrādījies ļoti efektīvs pasākums). Tā mudinās visās izglītības programmās iestrādāt pieejamības aspektu un pieeju par plašam lietotāju lokam paredzēto pakalpojumu un produktu izstrādi un veicinās attiecīgo profesiju grupu apmācību. Arī ES mēroga atbalsta ierīču tehnoloģijas tirgus tiks attīstīts. Komisija, vēl apspriedusies ar dalībvalstīm un pārējām ieinteresētajām personām, apsvērs, vai līdz 2012. gadam ierosināt Eiropas tiesību aktu par pieejamību. Tas paredzētu konkrētu standartu izstrādi atsevišķās jomās, lai būtiski uzlabotu pieejamu produktu un pakalpojumu iekšējā tirgus pienācīgu darbību.

Ar ES rīcību atbalstīs un papildinās valsts pasākumus, ko veiks, lai nodrošinātu pieejamību ieviestu, novērstu esošos šķēršļus un uzlabotu atbalsta tehnoloģijas pieejamību un izvēli.

Personām ar invaliditāti nodrošināt brīvu preču, pakalpojumu, to skaitā publisko pakalpojumu, un atbalsta ierīču pieejamību.

2. — Līdzdalība

Joprojām daudzi šķēršļi liedz personām ar invaliditāti pilnībā izmantot savas pamattiesības, ieskaitot Savienības pilsoņu tiesības, un traucē tām līdzvērtīgi pārējām personām iesaistīties sabiedriskajās norisēs. Minētās pamattiesības ir tiesības brīvi pārvietoties, izvēlēties, kur un kā dzīvot, pilnībā piedalīties kultūras dzīvē, atpūtas un sporta sarīkojumos. Piemēram, persona, kuras invaliditāte tikusi atzīta un kura pārceļas uz citu ES valsti, var zaudēt valsts pabalstus, piemēram, braukšana sabiedriskajā transportā bez maksas vai par zemāku tarifu.

Komisija veiks šādas darbības:

- pārvarēt šķēršļus, lai personas ar invaliditāti varētu izmantot savas tiesības kā persona, patērētājs, students, ekonomiski un politiski aktīva persona; risinās ar iekšējo ES mobilitāti

¹⁰ EC (2007), SEC(2007) 1469, 7. lpp.

¹¹ *Rehabilitation Act* un *Architectural Barriers Act* 508. nodaļa.

saistītas problēmas un atvieglos un popularizēs Eiropas standartizēto invalīdu stāvvietu izmantošanas karti;

- veicināt, ka aprūpe ir nevis institucionalizēta, bet gan tuvāka dzīvesvietai; to panāks, piesaistot struktūrfondus un Lauku attīstības fondu, lai atbalstītu pakalpojumu izveidi dzīvesvietā un vairotu izpratni par personām ar invaliditāti (īpaši bērniem un veciem cilvēkiem), kuras dzīvo internātos;
- uzlabot sporta, brīva laika, kultūras un atpūtas sarīkojumu, pasākumu, notikumu, norises vietu, preču un pakalpojumu (ieskaitot audiovizuālos pakalpojumu) pieejamību; veicināt līdzdalību sporta sarīkojumos un personām ar invaliditāti paredzētu sarīkojumu organizēšanu; noskaidrot, kā saziņā ar ES iestādēm atvieglot zīmju valodas un Braila raksta izmantošanu; risināt jautājumus, kas saistīti ar balsošanu, lai atvieglotu ES pilsoņu balsošanas tiesību īstenošanu; sekmēt autortiesību darbu sūtīšanu pāri robežām pieejamā formātā; veicināt autortiesību direktīvā¹² iestrādāto izņēmumu izmantošanu.

ES rīcība atbalstīs valsts rīcību, lai

- cita starpā, izmantojot struktūrfondus un Lauku attīstības fondu, lai apmācītu cilvēkus un pielāgotu sociālo infrastruktūru, izveidotu finansējuma shēmas, lai atbalstītu personas, veicinātu piemērotus darba apstākļus profesionālajiem aprūpētājiem un atbalstītu ģimenes un neprofesionālos aprūpētājus, panāktu, ka aprūpe vairs nebūtu institucionalizēta, bet gan atrastos tuvāk dzīvesvietai;
- panāktu, ka sporta, brīvā laika, kultūras un atpūtas sarīkojumi būtu pieejami un izmantotu autortiesību direktīvā paredzētos izņēmumus.

Panākt personu ar invaliditāti pilnīgu iesaistīšanos,

- tām ļaujot baudīt visas ES pilsonības priekšrocības;

- likvidējot administratīvos šķēršļus un tādu attieksmi, kas kavē pilnīgu un vienlīdzīgu līdzdalību;

- sniedzot kvalitatīvus pakalpojumus dzīvesvietā, ieskaitot personiskā asistenta pieejamību.

3. — Līdztiesība

Vairāk nekā puse visu eiropiešu uzskata, ka ES ir izplatīta diskriminācija invaliditātes vai vecuma dēļ¹³. Komisija, kā noteikts ES Hartas 1., 21. un 26. pantā un LESD 10. un 19. pantā, ar divpusēju pieeju veicinās vienlīdzīgu attieksmi pret personām ar invaliditāti. Proti, spēkā esošie ES tiesību akti sniegs aizsardzību pret diskrimināciju un aktīvas politiskas rīcības īstenošana cīnīsies ar diskrimināciju un ES politikas jomās veicinās līdzvērtīgas iespējas. Komisija pievērsīs uzmanību arī tam, ka diskriminācijai var būt kumulatīvs efekts, proti, personas ar invaliditāti var tikt diskriminētas citu iemeslu dēļ, piemēram, nacionālās izcelsmes, vecuma, rases vai etniskās izcelsmes, dzimuma, reliģijas vai pārliecības vai seksuālās orientācijas dēļ.

¹² Direktīva 2001/29/EK. Saprašanās memorands, ko 2009. gada 14. septembrī parakstījušas ieinteresētās personas.

¹³ Eurobarometra speciālizlaidums Nr. 317.

Tā arī nodrošinās, lai Direktīva 2000/78/EK¹⁴, kas aizliedz diskrimināciju nodarbinātības jomā, būtu pilnībā īstenota; tā veicinās daudzveidību un apkaros diskrimināciju, vairojot izpratni ES un nacionālās kampaņās, un atbalstīs ES līmeņa nevalstisko organizāciju darbu šajā jomā.

ES rīcība atbalstīs un papildinās nacionālās stratēģijas un programmas, lai veicinātu līdztiesību, piemēram, veicinot saderību starp dalībvalstu tiesību aktiem par tiesisko rīcībspēju un ANO Konvenciju.

Eiropas Savienībā izskaust diskrimināciju invaliditātes dēļ.

4. — Nodarbinātība

Kvalitatīvas darbavietas nodrošina ekonomisku neatkarību, veicina personīgo izaugsmi un piedāvā vislabāko aizsardzību pret nabadzību. Tomēr personu ar invaliditāti nodarbinātības līmenis ir tikai ap 50 %¹⁵. Lai sasniegtu ES izaugsmes mērķus, nepieciešams atvērtā darba tirgū par samaksu nodarbināt vairāk personu ar invaliditāti. Komisija izmantos visu stratēģijas *Eiropa 2020* potenciālu un tās jaunu prasmju un darbavietu programmu, sniedzot dalībvalstīm izvērtējumu, politiskās vadlīnijas, informācijas apmaiņu un cita veida atbalstu. Tā papildinās zināšanas par sievietēm un vīriem ar invaliditāti nodarbinātību, formulēs uzdevumus un ierosinās risinājumus. Komisija īpašu vērību veltīs jauniešiem ar invaliditāti, kad viņi, pabeiguši mācības, sāk strādāt. Tā, apmainoties ar informāciju un savstarpēji mācoties, risinās profesionālo mobilitāti atvērtā darba tirgū un aizsargātās darbnīcās. Pieaicinot sociālos partnerus, tā arī risinās pašnodarbinātības un kvalitatīvu darbavietu jautājumus, to skaitā darba apstākļu un karjeras virzības aspektus. Komisija atbalstīs brīvprātīgās ierosmes, kuras darbavietā palīdz apzināties darbinieku atšķirības, piemēram, daudzveidības hartas, kuras parakstījuši darba devēji, un sociālās uzņēmējdarbības iniciatīva.

ES rīcība atbalstīs un papildinās valsts rīcību, lai izvērtētu personu ar invaliditāti stāvokli darba tirgū; likvidētu tādas invaliditātes pabalstu sistēmas un slazdus, kas personas ar invaliditāti nemotivē strādāt; palīdzētu iekļauties darba tirgū, izmantojot Eiropas Sociālo fondu (ESF); izstrādātu aktīva darba tirgus stratēģijas; nodrošinātu vieglāku piekļuvi darbavietām; izveidotu pakalpojumus iekārtošanai darbā, atbalsta struktūrām un apmācībai darbavietā; veicināt vispārējā grupu atbrīvojuma regulas¹⁶ izmantošanu, kas ļauj piešķirt valsts atbalstu bez iepriekšēja paziņojuma Komisijai.

Sniegt iespēju daudz vairāk personām ar invaliditāti pelnīt iztiku atvērtā darba tirgū.

5. — Izglītība un apmācība

Vecuma grupā no 16 līdz 19 gadiem mācībās nepiedalās 37 % no jauniešiem ar smagu invaliditāti, 25 % no jauniešiem ar ievērojamu invaliditāti un 17 % no jauniešiem, kas nav ar invaliditāti¹⁷. Vispārējā izglītība bērniem ar smagu invaliditāti ir grūti pieejama un dažkārt tā pat ir atšķirta. Nepieciešams pienācīgi integrēt personas ar invaliditāti, sevišķi bērnus,

¹⁴ Padomes Direktīva 2000/78/EK (OV L 303, 2.12.2000., 16. lpp.).

¹⁵ Darbaspēka apsekojums, Ad hoc modulis, 2002. gads.

¹⁶ Komisijas Regula (EK) Nr. 800/2008 (OV L 214, 9.8.2008., 3. lpp.)

¹⁷ Darbaspēka apsekojums, Ad hoc modulis, 2002. gads.

vispārējās izglītības sistēmā un sniegt individuālu palīdzību, kas būtu bērna labā. Komisija, atzinīgi vērtējot dalībvalstu atbildību par mācību saturu un izglītības sistēmu organizēšanu, atbalstīs iekļaujošu, kvalitatīvu izglītību un apmācību saskaņā ar iniciatīvu „Jaunatne kustībā”. Tā papildinās zināšanas par izglītības līmeņiem un iespējām personām ar invaliditāti un, atvieglojot dalību mūžizglītības programmā, palielinās viņu mobilitāti.

ES rīcība atbalstīs valstu centienus stratēģiskajā sistēmā „ET 2020” (Eiropas sadarbībai izglītības un apmācības jomā¹⁸), lai likvidētu juridiskos un organizatoriskos šķēršļus, kas personām ar invaliditāti liedz iegūt vispārējo izglītību un piedalīties mūžizglītības sistēmās; savlaicīgi atbalstīt iekļaujošu izglītību un individualizētu mācīšanos, un laikus apzināt individuālās vajadzības; nodrošināt adekvātu apmācību un visos izglītības līmeņos atbalstīt profesionāļus un ziņot par līdzdalības līmeni un rezultātiem.

Sekmēt skolēniem un studentiem ar invaliditāti paredzētu iekļaujošu izglītību un mūžizglītību.

6. — Sociālā aizsardzība

Vispārējā izglītībā un darba tirgū piedalās maz personu ar invaliditāti, tāpēc viņu ienākumu līmenis nav vienlīdzīgs un viņu vidū izplatīta nabadzība, kā arī viņi nonāk sociālā atstumtībā un izolācijā. Nepieciešams, lai personas ar invaliditāti spētu izmantot sociālās aizsardzības sistēmas un nabadzības izskaušanas programmas, palīdzību personām ar invaliditāti, valsts mājokļu programmas un citus atbalsta pakalpojumus, pensionēšanās un pabalstu programmas. Komisija minētajiem jautājumiem pievērsīs uzmanību iniciatīvā „Eiropas platforma cīņā pret nabadzību”. Tas nozīmē, ka vērtēs, vai sociālās aizsardzības sistēmas un Eiropas Sociālā fonda atbalsts ir piemēroti un ilgtspējīgi. ES pilnībā ņems vērā dalībvalstu kompetenci un atbalstīs nacionālos pasākumus, lai nodrošinātu kvalitatīvas un ilgtspējīgas sociālās aizsardzības sistēmas personām ar invaliditāti, īpaši apmainoties ar politiskajām stratēģijām un savstarpēji mācoties.

Personām ar invaliditāti panākt pienācīgus dzīves apstākļus.

7. — Veselība

Personām ar invaliditāti var būt grūtāk piekļūt veselības pakalpojumiem, ieskaitot parasto terapeitisko ārstēšanu, tādēļ veselības aprūpē rodas nevienlīdzība, kas nav saistīta ar šo personu invaliditāti. Šīm personām ir tādas pašas tiesības izmantot veselības aprūpi (ieskaitot profilaktisko veselības aprūpi) un konkrētus kvalitatīvus un lētus veselības un rehabilitācijas pakalpojumus, kas atbilst to vajadzībām, tostarp vajadzībām atkarā no dzimuma. Tas lielākoties ir dalībvalstu uzdevums, kuras atbild par veselības pakalpojumu un medicīniskās aprūpes organizēšanu un sniegšanu. Komisija atbalstīs stratēģiju izstrādi, kurās rūpēsies par vienlīdzīgu piekļuvi veselības aprūpei, ieskaitot kvalitatīviem veselības un rehabilitācijas pakalpojumiem, kas paredzēti personām ar invaliditāti. Īstenojot politiskās stratēģijas, lai risinātu nevienlīdzības problēmas veselības aprūpē, tā īpašu uzmanību veltīs personām ar invaliditāti; veicinās rīcību veselības un darba drošības jomā, lai mazinātu invaliditātes risku

¹⁸ Padomes secinājumi (2009. gada 12. maijs) par ET 2020 (OV C 119, 28.5.2009., 2. lpp.).

darba dzīvē un darba ņēmēji ar invaliditāti labāk integrētos atpakaļ darbā¹⁹; un rīkosies, lai minētos risku novērstu.

ES rīcība atbalstīs valsts pasākumus, kuru mērķis ir sniegt pieejamus, nediskriminējošus veselības pakalpojumus un iestādes; medicīnas augstskolās un veselības aprūpes speciālistu mācību programmās veicinās izpratni par invaliditāti; sniegs adekvātus rehabilitācijas pakalpojumus; veicinās pakalpojumu sniegšanu garīgās veselības jomā un radīs pakalpojumus savlaicīgas ārstēšanas un vajadzību izvērtēšanas jomā.

Veicināt to, lai personām ar invaliditāti būtu vienlīdzīga pieeja veselības pakalpojumiem un saistītām iestādēm.

8. — Pasākumi ārējās darbības jomā

Nepieciešams, lai ārējās darbības jomā (tostarp ES paplašināšana, kaimiņattiecību un attīstības programmas) ES un dalībvalstis atbalstītu personu ar invaliditāti tiesības. Nediskriminēšanas jomā Komisija darbosies, ja vajadzīgs, plašākā mērogā, lai ES ārējās darbības jomā izceltu invaliditāti kā cilvēktiesību jautājumu; popularizēs ANO Konvenciju un ārkārtas situāciju un humānās palīdzības jomā skaidros, kādas vajadzības ir personām ar invaliditāti, ieskaitot pieejamību; apvienos kontaktpersonu sadarbības tīklu invaliditātes jautājumos, vairo izpratni par invaliditātes problemātiku ES delegācijās; iedrošinās kandidātvalstis un potenciālās kandidātvalstis atbalstīt personu ar invaliditāti tiesības un nodrošināt, ka šo personu stāvokļa uzlabošanai tiek izmantoti pirmspievienošanās atbalsta finanšu instrumenti.

ES rīcība atbalstīs un papildinās valstu iniciatīvas, lai kopā ar trešām valstīm risinātu invaliditātes problēmas, un, ja vajadzīgs, iekļaus invaliditātes jomu un ANO Konvencijas īstenošanu, ievērojot Akras saistības par palīdzības efektivitāti. Starptautiskos forumos (ANO, Eiropas Padomē un ESAO) tā atbalstīs vienošanās un saistības par invaliditātes jautājumiem.

Atbalstīt personu ar invaliditāti tiesības ES ārējās darbības jomā.

2.2. Stratēģijas īstenošana

Nepieciešams, lai ES iestādes un visas dalībvalstis rīkotos kopīgiem spēkiem un ar jaunu apņemšanos. Rīcība iepriekš minētajās jomās jāatbalsta ar šādiem vispārīgiem instrumentiem.

1. — Izpratnes padziļināšana

Komisija rīkosies, lai nodrošinātu, ka personas ar invaliditāti zina savas tiesības, īpašu uzmanību veltot informatīvu materiālu un informācijas kanālu pieejamībai. Tā sekmēs, ka saistībā ar produktiem, pakalpojumiem un vidi tiek īstenota pieeja par plašam lietotāju lokam paredzēto pakalpojumu un produktu izstrādi („design for all”).

ES rīcība atbalstīs un papildinās valsts izpratnes vairošanas kampaņas par personu ar invaliditāti rīcībspēju un ieguldījumu un sekmēs labas prakses apmaiņu augsta līmeņa darba grupā invaliditātes jomā (*DHLG*).

¹⁹ ES stratēģija par drošību un veselības aizsardzību darbā 2007. līdz 2012. gadam, COM(2007) 62.

Padziņināt sabiedrības izpratni par invaliditātes jautājumiem un sekmēt, lai personas ar invaliditāti būtu informētākas par savām tiesībām un par to, kā tās īstenot.

2. — Finansiāls atbalsts

Komisija rīkosies, lai nodrošinātu, ka ES programmas (piemēram, pētniecības programmas) politikas jomās, kuras skar personas ar invaliditāti, piedāvā finansēšanas iespējas. Izdevumiem par pasākumiem, ko veic, lai personas ar invaliditāti piedalītos ES programmās, jābūt atmaksājamiem. ES finansēšanas instrumenti, īpaši struktūrfondi, jāīsteno bez šķēršļiem un diskriminācijas.

ES rīcība atbalstīs un papildinās valstu centienus uzlabot pieejamību un apkarot diskrimināciju ar parasto finansējumu, pareizu struktūrfondu vispārīgās regulas²⁰ 16. panta piemērošanu, un izvirzot visstingrākās prasības par pieejamību publiskajā iepirkumā. Visi pasākumi īstenojami saskaņā ar Eiropas tiesību aktiem konkurences jomā, īpaši valsts atbalsta noteikumiem.

Saistībā ar pieejamību un nediskriminēšanu optimāli izmantot ES finansēšanas instrumentus un popularizēt iespējas saņemt par programmām pēc 2013. gada ar invaliditāti saistītu finansējumu.

3. — Statistika, datu vākšana un uzraudzība

Komisija rīkosies, lai apkopotu informāciju par invaliditāti, kas iegūta ES sociālajos apsekojumos (ES statistika par ienākumiem un dzīves apstākļiem, darbaspēka apsekojums; *ad hoc* modulis un Eiropas veselības aptauju apsekojums), izstrādātu aptauju tieši par personu ar invaliditāti sociālās integrācijas šķēršļiem un nāktu klajā ar rādītāju kopu, kas, ņemot vērā galvenos stratēģijas *Eiropa 2020* mērķus (izglītība, nodarbinātība un nabadzības apkarošana), uzraudzītu šo personu stāvokli. Lai šajā uzdevumā Eiropas Pamattiesību aģentūra sniegtu savu ieguldījumu, to lūgs sava mandāta ietvaros vākt datus, veikt pētījumus un izvērtējumu.

Komisija tīmeklī arī izveidos instrumentu, kas sniedz to praktisko pasākumu un tiesību aktu pārskatu, kas izmantoti, lai īstenotu ANO Konvenciju.

ES rīcība atbalstīs un papildinās dalībvalstu centienus vākt statistikas datus un datus, kas atklāj šķēršļus, kuri personām ar invaliditāti liedz izmantot savas tiesības.

Lai uzraudzītu personu ar invaliditāti stāvokli, invaliditātes jomā papildināt regulāro statistiku.

4. — ANO Konvencijā noteiktie mehānismi

Atbilstoši ANO Konvencijas 33. pantam ir noteikts, ka jābūt pārvaldes sistēmai (kontaktpunktiem, koordinējošiem mehānismiem, neatkarīgiem mehānismiem un tajā piedalās personas ar invaliditāti un tos pārstāvošās organizācijas), kura jāveido divos līmeņos: kopā ar dalībvalstīm daudzās ES politikas jomās un ES iestādēs. ES līmenī uz izveidoto iestāžu pamata izveidos koordinējošus mehānismus kā Komisijas dienestu un ES iestāžu starpā, tā ES un dalībvalstu starpā. Šīs stratēģijas un ANO Konvencijas īstenošanu augsta līmeņa darba

²⁰ Padomes Regula (EK) Nr. 1083/2006 (OV L 210, 31.7.2006., 25. lpp.).

grupā invaliditātes jomā (*DHLG*) regulāri apspriedīs dalībvalstu pārstāvji, to kontaktpunkti, Komisija, personas ar invaliditāti un tās pārstāvošās organizācijas un pārējās ieinteresētās personas. Neformālajās ministru sanāksmēs tiks sniegti progresa ziņojumi.

Turklāt, lai popularizētu, aizsargātu un uzraudzītu ANO Konvencijas īstenošanu, izveidos uzraudzības sistēmu, kurā būs viens vai vairāki neatkarīgi mehānismi. Komisija, kad ANO Konvencija būs noslēgta, un apsverot, kāda varētu būt vairāku esošo ES struktūru un iestāžu loma, ierosinās pārvaldības sistēmu, turklāt izvairoties no lieka administratīva sloga, lai atvieglotu ANO Konvencijas īstenošanu Eiropā.

Komisija līdz 2013. gada beigām ziņos, (aplūkojot arī rīcības īstenošanu, valstu panākumus un ES ziņojumu ANO Personu ar invaliditāti tiesību komitejai²¹), kādi panākumi gūti, īstenojot šo stratēģiju. Komisija izmantos statistiku un vāks datus, lai atspoguļotu, kā mainās neatbilstības starp personām ar invaliditāti un sabiedrību kopumā, un izvirzīs ar invaliditāti saistītus rādītājus *Eiropa 2020* izglītības, nodarbinātības un nabadzības izskaušanas mērķu kontekstā. Tā būs iespēja pārskatīt šo stratēģiju un rīcību. Nākamais ziņojums plānots 2016. gadā.

3. SECINĀJUMS

Šīs stratēģijas nolūks ir izmantot kopīgo ES Pamattiesību hartas, Līguma par Eiropas Savienības darbību un ANO Konvencijas potenciālu, lai liktu lietā stratēģiju *Eiropa 2020* un tās instrumentus. Tā aizsāk norises, kuras personām ar invaliditāti palīdzēs izmantot savas tiesības, lai viņi pilnībā un līdzvērtīgi pārējiem varētu iesaistīties sabiedrībā. Eiropas sabiedrībai novecojot, vairāk būs to iedzīvotāju, kuru dzīves kvalitāti ietekmēs minētie pasākumi. ES iestādes un dalībvalstis tiek aicinātas saskaņā ar šo stratēģiju sadarboties, lai veidotu no šķēršļiem brīvu Eiropu ikvienam.

²¹ ANO Konvencijas 35. un 36. pants.